

Hölderlin Básně

DIOTIMA III

Ty mlčíš a trpíš a oni tě nechápou,
Šlechetný živote! hledíš za krásného dne
Zamlkle k zemi a marně hledáš
Spřízněné duše v slunečním jasu,

Ty královské, které jak bratry, jak družný háj
Ze smavých vrcholků těšila láska i vlast
I nad vším se klenoucí nebe, když svůj
Tušily prapůvod v znějícím nitru;

Ty vděčné duše, které až v bezednou hloub
Do Tartaru* věrně přinesly radosti dar,
Ty duše myslím, posly svobody,
Krásné přísliby božského lidství,

Ty něžné velké duše, jež nezná svět!
Nad nimi pláče po celý truchlivý věk,
Věčnými hvězdami vzněcováno,
Bolavé srdce a nářek smrti

Se nikdy neztiší. Vše ale hojí čas.
Jsou rychlé bytosti nebes, sílí. Zda zpět
Si nežádá příroda radostné dávné
Právo? A dřív než se rozpadne, lásko,

Náš pahorek, stane se konečně skutkem to,
O čem jsi snila, a smrtelná píseň má
Již vidí den, jenž, Diotimo,
Rovnou bohům tě vzývat bude.

PROSBA O ODPUŠTĚNÍ

Svatá bytosti! vím, často jsem rušil tvůj klid,
Zlatý ten božský dar, oplátkou za tajný bol,
Za hlubší trýzeň bytí,
Kterou ses učila ode mne ty.

Zapomeň, odpusť mi vše! jako temný mrak,
Za nímž se měsíc skryl, odcházím neznámo kam,
Zatímco ty ve své kráse,
Sladké světlo, zářivě dlíš!

Menonovy nářky nad Diotimou

7

Ty však, jež jsi ukázala už tehdy na rozcestí,
Když jsem před tebou klesl, cosi krásnějšího
A naučila mě vidět to veliké a radostněji
Opěvovat bohy, mlčky jak oni, zamlklá utěšitelko,
Ty dcero bohů! zjevíš se mi zas, pozdravíš jako kdysi,
Promluvíš ke mně jak tehdy tím nejryzejším?
Hleď! musím plakat a naříkat před tebou, byť i,
Když na ty vzácné dny vzpomínám, duše se stydí.
Neboť tak dlouho, tak dlouho po prašných pěšinách země.
Připoután k tobě, jsem za tebou bloudil,
Radostný strážný duchu! však marně, a uprchla léta
Od těch dob, co jsme viděli, tušíce, večery zářit.

8

Jen tebe, tebe uchovává tvé světlo, statečná, v světle
A tvoje trpělivost chová tě, ty dobrá, v lásce;
A nejsi sama, dost druhů zbývá ti tam,
Kde kveteš a odpočíváš mezi růžemi roku;
A otec, on sám, ve vonném dechu Múz,
Posílá ti líbezné ukolébavky.
Ano! toť dosud ona! v své podobě stále
Tichým krokem se ke mně vznáší má Athéňanka.
A jak, přátelský duchu, z čista zamyšleného čela
Tvůj žehnajícím blesk bezpečně padá mezi smrtelníky,
Tak přesvědčuješ mne a říkáš, abych šel
A opakoval druhým, třebaš nevěří:
Radost je nesmrtelná spíš než strach a hněv
A denně na konci je ještě zlatý den.

9

Tak vám chci, bohové, i poděkovat. Konečně
Modlitba pěvce vydechne z lehké hrudi.
Jako když jsem stál s ní, s ní na slunečném vrchu,
Z nitra chrámu promlouvá ke mně jakýsi oživující bůh.
Chci ještě žít! Už zelená se! jak z posvátné lyry
Ze stříbrných Apollonových kopců to volá.
Pojď! bylo to jako sen, krvácející křídla
Se už zahojila, omládlá naděje.
Ještě zbývá mnoho velkého nalézt, kdo tolik miloval,
Nemůže, nesmí jinak než stoupat k bohům.
A vy nás veďte, vy posvěcené chvíle,
Vy mladé chvíle! zůstaňte při nás, svatá tušení
A zbožné prosby, nadšení lásky a vy všichni
Dobří géniové, kteří stojíte rádi při zamilovaných.
Zůstaňte s námi, dokud se neshledáme v společné zemi,
Kde všichni blažení čekají na návrat zpátky,
Tam, kde jsou orlové, souhvězdí, poslové otce,
Tam, kde jsou Múzy, hrdinové a zamilovaní,
Tam potkáme se, nebo i tady, na zjihlém ostrově,
Kde konečně Naši v těch zahradách kvetou,
Kde nelžou básně a krásná jara jsou delší
A kde se započne znovu rok naší duše!

Domov

*Mé vlasti, ale i dome matky i vás,
Mých bratří a sester objetí, přivítám zas
A vy mě sevřete do svého středu,
Abych se uzdravil ve vašich poutech,
Vy drazí! věrní jste stále, však vím, ach vím,
Že bolest lásky nemůže minout hned,
Na ni se nenajde píseň v hrudi,
Jakou se konejší smrtelné duše.
Vždyť bozi, kteří dávají nebeský žár,
Nám k němu darují také svatý žal
A budiž to tak. Jsem, zdá se, synem
Země; stvořený k lásce i k žalu.*

V rozmilé modři

V rozmilé modři kvete kovovou střechou kostelní věž. Obkružuje ji křik vlaštovek, oblévá ji nejjímavější modř. Nahoře převysoko jde slunce a zbarvuje plech, ale tam ve výši v povětří krákorá mlčenlivá korouhvice. Sestupuješ-li po schodech pod zvonem, tu mlčení je život; neboť když tělo se natolik oddělí od člověka, okamžitě vyvěrá obraz. Okna, jimiž hlaholí zvony, jsou brány ke kráse. Ano, protože jsou také branami k přírodě, slouží jako obraz lesních stromů. Ale i čistota je krása. Z rozlišení, v nitru, rodí se vážný duch. Tak pusté jsou obrazy, tak posvátné, že často vskutku dostaneš strach je tu popisovat. Avšak nebeštani, neustále dobrotiví, té zdrženlivosti i radosti mají jak boháč. Člověk je v tom může napodobit. Člověk, když život jest jenom únava, člověk může pohlédnout vzhůru a říci: takový chci být i já? Ano, dokud laskavost trvá v jeho srdci, ta vždycky čistá, člověk se může nikoli nešťastně změřit s božským. Je Bůh nepoznan? Je zřejmý jak nebe? tomu bych spíše věřil. To je měrou člověka. Básnický přebývá člověk na této zemi, i když pln zásluh. Ale stín noci s hvězdami není čistší, odvážím-li se to říci, než člověk, jež třeba je nazvat obrazem božím.

Je na světě nějaká míra? Není žádná. Nikdo hromobitím nesvrhl svět Stvořitele. I květina je krásná, neboť kvete pod sluncem. Oko často nalézá v tomto životě bytosti krásnější nežli květy. Ach! příliš dobře to vím. Neboť krvácíme-li na těle a v samém srdci a nejsme již úplní, to se líbí Bohu? Duše však, alespoň doufám, musí zůstat čistá, potom se orel křídly a ptáci chvalozpěvem dotknou všemohoucnosti. Toto je podstata, to je tělo bytí. Krásný potoku, jsi tak jímavý, když jasný jak oko boží protékáš Mléčnou dráhou. Já tě znám, slzy se však derou do očí. Bezmračný život vykvétá kolem mne ve výtvorech Stvořitele, neboť je bezděky srovnávám s osamělými hřbitovními holuby. Smích lidí, zdá se, přesto mne rmoutí, neboť mám srdce. Chtěl bych být létavící? Snad. Neboť jsou střelhibité jak pták; kvetou ohněm, ve své čistotě se podobají dítěti. Přát si více, na to lidská

přirozenost nemůže ani pomyslit. Radost z takové zdrženlivosti zaslouží být také pochválena vážným duchem, jenž mezi třemi sloupy povívá ze zahrady. Krásná dívka si musí ověncit čelo myrtou, neboť je prostá ona i její city. Ale myrta je v Řecku.

Hledí-li kdosi do zrcadla, nějaký muž, vidí svůj obraz jak namalovaný, obraz se podobá muži. Obraz člověka má zrak, ale luna má světlo. Králi Oidipovi je možná jednoho oka až příliš. Trýzně tohoto muže se zdají být nepopsatelné, nevyjádřitelné, nevýslovné. Když drama vyvolá stejnou trýzeň, jsme v nich. Jak ale nyní je mně, když myslím na tebe? Jak potoky strhuje mne konec čehosi tam, co prostírá se jako Asie. Tu bolest ovšem Oidipus znal. Právě proto. Trpěl i Herkules? Jistě. Což Dioskurové ve svém přátelství nesnášeli i bolest? Bojovat s bohem jak Herkules, to je přec utrpení. Podílet se však na nesmrtnosti, na kterou život žárlí, to také je utrpení. Utrpení je rovněž, když v létě je člověk poset pihami — od paty k hlavě být pokryt jedinou skvrnou! To způsobuje krásné slunce; ono volá všechno k svému dovršení. Jinochy vzrušuje svými paprsky, provází jejich cestu jak růžemi. Takové útrapy, jež snášel Oidipus, zdají se být trýzněmi ubohého, který pro cosi hořekuje. Syn Laiův, nebohý cizinec v Řecku! Žít je smrt, a smrt je také život.

Mnémosyné (Druhá verze, první strofa)

Jsme znak vyprázdněného významu,
Neznáme bolest a málem
Jsme v cizině ztratili řeč.
Když totiž kvůli lidem
Je spor na nebi a mohutně
Táhnou luny, pak mluví
I moře a řeky musí
Hledat si cestu. Bezpečný
Je však *jeden*. On
Může to denně změnit. Ani zákon
Nepotřebuje. A zní list
A duby pak vanou
Vůkol ledovců. Neboť nebešťané
Nezmohou všecko. Spíše smrtelníci dojdou
Až na dno propasti. Proto se s nimi,
Ta ozvěna, vrací. Dlouhý
Je čas. Nastává však
To pravdivé.

Die Aussicht

*Wenn in die Ferne der Menschen wohnend Leben,
Wo in die Ferne sich erglänzt die Zeit der Reben,
Ist auch dabei des Sommers leer Gefilde,
Der Wald erscheint mit seinem dunklen Bilde.
Daß die Natur ergänzt das Bild der Zeiten,
Daß sie verweilt, sie schnell vorübergleiten,
Ist aus Vollkommenheit, des Himmels Höhe glänzet
Denn Menschen dann, wie Bäume Bluth' umkränzet.*

Výhled

*Když do dáli jde život lidí bydlící,
Kde do dáli čas révy září vinicí,
Jsou přitom také prázdné letní pláně
A les svůj obraz temný staví za ně.
Že v přírodě svůj obraz časy mají,
Že ona prodlévá a ony uplývají,
V tom dokonalost je; a báně nebes skví se
Pak nad lidmi, jak strom když květem ověncí se.*

Rozchod

*Dej mi zmlknout a dej, ať již nemusím znát
Tento smrtelný svět, neboť se konečně chci
Smířen v samotu vydat,
V níž by i rozchod byl jenom náš,
Sama mi podej tu číš, abych posvátný jed,
Který nám spásu dá, abych ten čarovný mok
Lethé s tebou vypil
Z lásky a zášti pak nezbude nic!*

...

*S úžasem vidím tvou tvář, hlasy a sladký zpěv
Jako z dávných dob slyším s hudbou strun
A nad bystřinou zlatě
Lilie voní a vzhlíží k nám.*

NECKAR

V tvém údolí počalo dětské mé srdce žít,
Tvé vlny laskaly něžně můj užaslý zrak
A žádný z vábných vrchů, jež ti,
Poutníku, kynou, není mi cizí.

Na jejich vrcholcích zbavil nebeský vzduch
Mě útrap rabství a z rodného údolí vstříc
Mi jako život z bujné čiše
Blýskaly modravě stříbřité vlny.

Prameny z hor hnal dolů k tobě spěch
A s nimi též mé srdce a tys nás vzal
Až k tiše vznošenému Rýnu a k jeho
městům a ostrovům plným smíchu.

Zdá se mi stále krásný okolní svět
A oči prahnou po kouzlu, jímž září zem,
Po zlatému Paktólu, břehu
Smyrny, po ilijském lese. A často

Bych také vstoupit chtěl na Sůnia břeh
A pátrat, Olympione, po sloupech tvých!
Než pohřbí syrový víchr a věky
Do němých sutin athénských chrámů*

A mezi sochy bohů i smrtelnost tvou,
Neboť už příliš dlouho stojíš zde,
Ó chloubu světa, který není.
A vy krásné ostrovy iónské!

Kde mořský vánek chladí horký břeh
A provívá vavřín, kde hrozen se v slunci dme
A zlatý podzim mění vzdechy
Chudého lidu v radostné písně,

Kde jablko granátu zraje, když v zelenou noc
Se pomeranče dní a mastyxu strom
Se kapkami smoly skví a zvonky
S bubínkem k bludnému tanci znějí.

Snad jednou mě donese k vám můj strážný bůh,
Ach! ostrovy; ale z mé mysli ani pak
Mi nezmizí drahý Neckar se svými
Vrbami u vod a luznými luhy.

Polovice života

Plna planých růží
Žlutými hruškami visí
Zem do jezera
A vy, ladné labutě,
Opilé polibky
Hroužíte hlavu
Do svatě střízlivé vody.

Běda mi, kde vezmu, když
Zima je, květy, a kde
Sluneční svit
A stíny země?
Zdi trčí němé,
Studené, ve větru
Skřípou korouhvice.

DER NECKAR

In deinen Tälern wachte mein Herz mir auf
Zum Leben, deine Wellen umspielten mich,
Und all der holden Hügel, die dich
Wanderer! kennen, ist keiner fremd mir.

Auf ihren Gipfeln löste des Himmels Luft
Mir oft der Knechtschaft Schmerzen; und aus dem Tal,
Wie Leben aus dem Freudebecher,
Glänzte die bläuliche Silberwelle.

Der Berge Quellen eilten hinab zu dir,
Mit ihnen auch mein Herz, und du nahmst uns mit,
Zum stillerhabnen Rhein, zu seinen
Städten hinunter und lust'gen Inseln. –

Noch dünkt die Welt mir schön, und das Aug' entflieht,
Verlangend nach den Reizen der Erde mir,
Zum goldenen Paktol*, zu Smyrmas*
Ufer, zu Ilions* Wald; auch möcht' ich

Bei Sunium* oft landen, den stummen Pfad
Nach deinen Säulen fragen, Olympion*!
Noch eh der Sturmwind und das Alter
Hin in den Schutt der Athenertempel

Und ihrer Gottesbilder auch dich begräbt,
Denn lang' schon einsam stehst du, o Stolz der Welt,
Die nicht mehr ist. Und o ihr schönen
Inseln Ioniens*! wo die Meerluft

Die heißen Ufer kühlt und den Lorbeerwald
Durchsäuselt, wenn die Sonne den Weinstock wärmt,
Ach! wo ein goldner Herbst dem armen
Volk in Gesänge die Seufzer wandelt,

Wenn sein Granatbaum reift, wenn aus grüner Nacht
Die Pomeranze blinkt, und der Mastixbaum
Vom Harze träuft, und Pauk' und Zymbel
Zum labyrinthischen Tanze klingen.

Zu euch, ihr Inseln! bringt mich vielleicht, zu euch,
Mein Schutzgott einst; doch weicht mir aus treuem Sinn
Auch da mein Neckar nicht mit seinen
Lieblichen Wiesen und Uferweiden.

HÄLFTE DES LEBENS

Mit gelben Birnen hänget
Und voll mit wilden Rosen
Das Land in den See,
Ihr holden Schwäne,
Und trunken von Küssen
Tunkt ihr das Haupt
Ins heilignüchterne Wasser.

Weh mir, wo nehm' ich, wenn
Es Winter ist, die Blumen, und wo
Den Sonnenschein
Und Schatten der Erde?
Die Mauern stehn
Sprachlos und kalt, im Winde
Klirren die Fahnen.

Rýn

*Co opustil sevřené hory,
Zvolňuje v německé zemi tiše krok
A spokojen mírní dobrými činy
Touhu, když nanáší půdu, otec Rýn,
A ve městech, která založil, žíví
Své milé děti.*

*Však nikdy, nikdy neztrácí paměť.
To spíš se příbytek zhortí
A pomine zákon a v beztvarost změní
Se lidský den, než aby
Takový živel zapomněl na svůj
Původ a na své mládí. (...)*

*Synové země jsou jako matka,
Milují vše, a proto přijmou,
Šťastní, bez námahy všechno.
Je tedy smrtelný člověk
Překvapen, ano zděšen,
Když přemýšlí o nebi, které
Si navršil na svá bedra
Rukama plnými lásky,
A o tíži čisté radosti;
Tu se mu často zdá, že
Nejlepší bude sejít z mysli
A žít, kde nepálí slunce,
Ve stínu lesa
(...)*

*Nádherné je pak povstat ze svatého spánku
A procitnout z chladu lesa
A zvečera vykročit vstříc už
Mírnější záři (...)*

*Když také on teď spočinul a jak
Tvůrce, co má spíš důvod
Ke chvále než k haně,
Se ke své žačce,
Den k dnešní zemi, sklání. –
Pak slaví svatbu lidé a bozi,
Slaví ji všichni žíví
A pro tu chvíli
je osud srovnán.*

Chléb a víno

7

Ale přáteli! Přišli jsme pozdě. Bozi sice
Žijí, však jejich sbor odešel v jiný svět.
Bez konce tvoří tam ve výši a jen zřídka si všimnou,
Zda je člověk živ, natolik šetrní jsou*.
Málokdy totiž pojme křehká nádoba plnost,
Nezřídka člověk je sláb pochopit, co je bůh.
Potom o něm sní a to je jeho život.
Spánek mu pomáhá vstát, sílí ho nouze i noc,
Rekové jimi rostou, aby z kolébky vzešli
Se srdcem pevným jak dřív, majícím v bozích vzor.
Hřímavě pak se dávají na cestu. Já chci však spíše
Usnout než bez přátel být, nechci se soužit sám,
Čekat na jejich příchod, vždyť ani nevím, co dělat,
A ani neumím říct, k čemu básníci jsou?
Jsou, jak říkáš, svatými kněžimi boha vína*,
Kteří krajem šli, když byla svatá noc.

8

Když totiž před časem, a nám to připadá dávno, všichni
Odešli vzhůru z těch, pro něž byl život dar,
Když se i Otec od lidí odvrátil, takže všude
Přibylo na zemi slz a nastal truchlivý čas,
Když se poslední zjevil tichý génius smíru*,
Aby zvěstoval skon, k němuž se nachýlil den,
Nechal tu na důkaz lidem, že byl tu a zas přijde,
Různé dary a zvěst, aby byl člověk čist,
Z nich jsme se lidsky po svém těšili, jak jsme to svedli,
Neboť nám nestačil duch vyšší radostí žít,
Stále, ach stále chybějí lidem silní, schopní
Pojmout nejvyšší slast, třeba nezmlká dík.
Chléb je plodem země, kterému žehnilo světlo,
Zatímco Hřímavý bůh* plní vína čiš.
Myslíme proto při nich na jejich původ z bohů,
Kteří, ač odešli pryč, vrátí se v pravý čas,
Proto básníci vážně velebí boha vína
A jejich chválu bůh nemá za planou řeč.

9

Ano! říkají právem: ať smíří den s nocí a řídí
Dolů a nahoru chod rojů nebeských hvězd
A jeho radost ať je jako věčně zelené chvoji
Smrku, které má rád, nebo jak břečťanu list,
Spletený v korunu, s níž se ubírá k bezbožným dolů,
Aby jim přinesl v tmě uprchlých bohů vzkaz.

A co dávná píseň pravila o božích dětech,
Pohleď! my jsme to, my; Hesperidek plod*!
Zázračně, přesně se všechno na lidech splnilo, uvěř,
Kdo sis to ověřil! věz, mnohé se děje, však nic
Nemá účinek, jsme-li bez srdce, pouhými stíny,
Dokud nepřijde on, otec Éter, jenž všem
Patří a všechny pozná. Zatím však přichází Syřan*,
Nejvyššího syn, světloňoš, v podsvětí stín.
Blažení mudrci zří to; ze zajaté duše svítí
Úsměv a v jediný mžik roztaje světlem zrak.
Něžněji sní a dríme v náručí země Titán*,
Že i Kerbera zášť* ustala zpita a spí.